

УДК 354:614.2

ПОКАНЕВИЧ Олександр Валерійович,
президент Київського медичного університету
Української асоціації народної медицини

ЄВТУШЕНКО В'ячеслав Вікторович,
здобувач НАДУ

РАДИШ Ярослав Федорович,
д-р наук держ. упр., проф. НАДУ

АНАЛІЗ СТРАТЕГІЇ ВСЕСВІТНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В ГАЛУЗІ НАРОДНОЇ МЕДИЦИНИ 2014 – 2023 рр.

Аналізується оновлена стратегія Всесвітньої організації охорони здоров'я в галузі народної медицини на 2014 – 2023 рр.

Ключові слова: народна медицина, стратегія, Всесвітня організація охорони здоров'я.

Поканевич А. В., Евтушенко В. В., Радиш Я. Ф. Анализ стратегии всемирной организации здравоохранения в области народной медицины 2014 – 2023 гг.

Анализируется обновленная стратегия Всемирной организации здравоохранения в области народной медицины на 2014 – 2023 гг.

Ключевые слова: народная медицина, стратегия, Всемирная организация здравоохранения.

Pokanevych O. V., Yevtushenko V. V., Radysh Ya. F. The analyze of strategy of the World Health Organization in the field of traditional medicine 2014 – 2023

The renovated strategy of the World Health Organization in the field of traditional medicine in 2014 – 2023 is analyzed.

Key words: folk medicine, the strategy, the World Health Organization.

Постановка проблеми. Генеральний директор Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) Маргарет Чен стверджує, що народна медицина (НМ) у всьому світі є або основною опорою для надання медико-санітарної допомоги, або доповненням до цієї допомоги. На її глибоке переконання, «Стратегія ВООЗ в галузі народної медицини на 2014 – 2023 рр.» допоможе керівникам охорони здоров'я розробляти рішення, які сприятимуть більш широкому розумінню проблематики зміцнення здоров'я та незалежності пацієнтів [3].

Пропонована ВООЗ стратегія, на думку її розробників, має дві основні мети: по-перше, вона покликана підтримувати зусилля держав щодо використання потенціалу НМ у зміцненні здоров'я, підвищенні благополуччя і розвитку медико-санітарної допомоги, орієнтованої на людину, по-друге, вона має сприяти ефективному і безпечному використанню НМ шляхом регулювання продукції, практики і діяльності народних цілителів [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні дослідники М. Білинська, Ю. Вороненко, О. Галацан, З. Гладун, М. Дейкун, Л. Жаліло, В. Загородній, Д. Карамішев, В. Лехан, В. Лобас, В. Москаленко, Я. Радиш, І. Рожкова, В. Рудий, А. Уваренко, І. Хожило та інші зробили значний внесок у розвиток теорії і практики державного управління у сфері охорони здоров'я в Україні. Однак існуючі механізми державного управління в умовах реформування галузі охорони здоров'я та трансформаційних змін в українському суспільстві потребують подальшого вдосконалення, адже сьогодні практично поза межами наукового дискурсу залишився такий важливий напрям, як регулювання народної та нетрадиційної медицини в Україні. Водночас слід зазначити, що цей напрям медицини є дуже важливим і визнаним на міжнародному рівні як її окрема складова.

Метою статті є теоретичний аналіз стратегії Всесвітньої організації охорони здоров'я в галузі народної медицини на 2014 – 2023 рр.

Виклад основного матеріалу. Як підкреслено в стратегії, держави-члени ВООЗ можуть її успішно виконати, мобілізувавши свої дії на досягненні трьох основних стратегічних цілей:

1. Створення бази знань для активного управління НМ у межах відповідної національної політики.

2. Підсилення контролю за якістю, безпекою використання та ефективністю НМ шляхом регулювання продукції, практики і практиків.

3. Сприяння всезагальному охопленню послугами охорони здоров'я шляхом належної інтеграції послуг НМ в систему надання медичних послуг і медичної самопомоги.

Створення бази знань для активного управління НМ у рамках відповідної національної політики. Для виконання першої стратегічної мети розробники стратегії рекомендують вирішити два стратегічних завдання:

а) зрозуміти та визнати роль і потенціал НМ;

б) зміцнити базу знань, нагромаджувати фактичні дані і забезпечувати стійкість використання ресурсів.

Для успішного вирішення першої стратегічної мети держави повинні: визнати роль і місце НМ у межах національної системи охорони здоров'я; визначити масштаби сектору НМ шляхом використання даних про чисельність осіб, які використовують конкретні форми НМ, про причини і найпоширеніші форми використання НМ, а також про те, чи використовують хворі НМ через рекомендації медичних працівників і чи знають медичні працівники, що їх пацієнти користуються методами і засобами НМ; здійснити і за необхідності інтегрувати політику і програми галузі НМ як невід'ємну складову національних систем охорони здоров'я; розвивати зв'язки і партнерські відносини між зацікавленими сторонами; визначити дії, які будуть прийняті відповідно до національних пріоритетів, можливостей тощо, та встановити їх черговість.

У період виконання зазначених вище завдань партнери та зацікавлені сторони, по-перше, будуть у співробітництві з акредитованими організаціями спеціалістів-практиків і вчених використовувати найкращу практику, яку можна буде поширювати за кордоном, по-друге, розроблятимуть рекомендації щодо пріоритетних напрямів наукових досліджень у конкретних галузях з метою формування практики.

У цей самий час стратегічними діями ВООЗ будуть такі: продовження надання підтримки і технічного керівництва державам-членам шляхом розробки відповідних документів та інструментів для використання практики; надання підтримки

державам-членам у визначенні та регулюванні різних напрямів і методів НМ; координація світових технічних ресурсів для досягнення консенсусу з основних визначень НМ; надання підтримки державам-членам в галузі сприяння інформаційному обміну між країнами з питань формування політики; збір світових даних щодо використання НМ, створення і ведення бази даних для збору інформації щодо політики та регулювання в галузі НМ серед держав-членів ВООЗ.

Стратегією передбачено, що виконання другого завдання першої стратегічної мети має на меті посилення в країнах-членах ВООЗ генерування знань, зміцнення співпраці та стійке використання ресурсів у галузі НМ. Стратегічними діями для цього в країнах-членах повинні бути:

1. Ураховуючи найбільш потенційні ризики і/або здобутки, пов'язані з використанням НМ у конкретній країні, необхідно:

- а) здійснювати моніторинг безпеки НМ;
- б) виявляти джерела фактичних даних – історичних, традиційних або наукових, які свідчать на користь або про шкоду конкретних терапевтичних методів;
- в) визначити профіль безпеки, включаючи економічну ефективність.

2. Сприяння науковим дослідженням і розробкам, інноваціям, управлінню знаннями.

3. Заохочування генерування, передачі і поширення знань шляхом розробки комплексного та ексклюзивного підходу до наукових досліджень та розробок у галузі НМ, включаючи якість і рентабельність.

4. За необхідності розроблення національного порядку денного в галузі наукових досліджень, які визнають і включають в себе різні види дослідних моделей.

5. Розробка і поширення відповідних методів і критеріїв, які дозволяють оцінювати безпеку, ефективність і якість продукції НМ та визначати цінність практики НМ (наприклад, розвивати ресурси для наукових досліджень, розробляти відповідні методології наукових досліджень і заохочувати інвестиції).

6. Попередження незаконного присвоєння методів НМ шляхом запровадження відповідних міжнародних інструментів відповідно до Глобальної стратегії і плану дій у галузі громадського здоров'я, інновацій та інтелектуальної власності, прийняття або вдосконалення національного законодавства щодо інтелектуальної власності та використання інших стратегій захисту.

7. Захист і збереження ресурсів НМ, зокрема знань і природних ресурсів.

8. Виявлення, яким чином інформація про НМ поширюється за допомогою народних цілителів, шляхом реклами продукції, у процесі практики НМ, а також через ЗМІ.

9. Сприяння розвитку діалогу і партнерських стосунків між зацікавленими сторонами. У випадку необхідності звертатися до міжнародних партнерів за додатковою інформацією, яка стосується, зокрема, особливостей, глобальних тенденцій та зроблених висновків.

10. Оприлюднення інформації щодо лікування методами НМ, а також списку основних лікарських засобів рослинного походження.

Підсилення контролю якості, безпеки, правильного використання та ефективності НМ шляхом регулювання продукції, практики і практиків. Для виконання другої стратегічної мети розробники стратегії рекомендують вирішити два стратегічних завдання:

а) визнати роль і значення регулювання продукції;

б) розробити норми і правила стосовно практики і практиків НМ з метою регулювання підготовки й підвищення кваліфікації спеціалістів НМ, розвитку навичок, послуг і терапевтичних методів.

Стратегічними діями держав-членів ВООЗ для виконання вищезазначених завдань визначені такі:

1. Поліпшення доступу до інформації та розширення бази знань про якість, безпеку та ефективність НМ.

2. Забезпечення належного нагляду за послугами НМ (тобто за видами практики і практиками) шляхом розробки практичних систем регулювання, адаптованих до інфраструктури держав-членів ВООЗ.

3. Встановлення стандартів і показників для моніторингу результатів роботи як частини комплексної системи охорони здоров'я.

4. Спільно з усіма відповідними зацікавленими сторонами підтримка розробки кодексу поведінки з метою зміцнення етичних норм.

5. Надання підтримки розробці і впровадженню керівництв щодо практики для забезпечення безпеки, якості та ефективності послуг НМ.

6. Створення умов для навчання, атестації та акредитації або ліцензування різних видів практики і практиків НМ на основі потреби та оцінки ризиків.

7. Ініціювання розробки еталонних показників, стандартів і регламентів стосовно підготовки, підвищення кваліфікації, акредитації і відшкодування витрат, пов'язаних з різними формами НМ.

8. Створення офіційних каналів комунікації для сприяння освіті, включаючи безперервну освіту, акредитацію, ліцензування та реєстрацію практиків НМ.

Сприяння всезагальному охопленню послугами охорони здоров'я шляхом належної інтеграції послуг НМ в систему надання медичних послуг і медичної самопомоги. Для виконання третьої стратегічної мети розробники стратегії рекомендують вирішити такі стратегічні завдання:

а) використовувати потенціал НМ для поліпшення медичних послуг і результатів у відношенні зміцнення здоров'я;

б) забезпечити споживачам НМ можливість зробити усвідомлений вибір у галузі медичної самопомоги.

Для виконання першого стратегічного завдання державам-членам ВООЗ необхідно:

1. Визнати, що НМ – це ресурс, здатний зробити внесок у поліпшення медичних послуг, зокрема первинної медико-санітарної допомоги, і що НМ стосується поліпшення результатів лікування.

2. З'ясувати, яким чином НМ може бути інтегрована в національні системи надання медичних послуг, ґрунтуючись на національних можливостях, пріоритетах, відповідному законодавстві та місцевих умовах, а також на даних щодо її безпеки, якості та ефективності.

3. Сприяти розвитку відповідних медичних закладів для надання населенню послуг НМ шляхом забезпечення наявності ключових елементів системи охорони здоров'я для їх інтеграції.

4. Гарантувати справедливий розгляд питання щодо надання місця безпечним та ефективним методам НМ в існуючій системі страхового забезпечення та в національних моделях відшкодування витрат на охорону здоров'я.

Що стосується діяльності з виконання другого стратегічного завдання, то, на переконання розробників стратегії, державам-членам ВООЗ необхідно:

1. Розробляти керівництво з питань санітарної освіти і захисту споживачів, функціонування каналів зворотного зв'язку для подання скарг, а також з питань належного використання продукції, практики і практиків НМ, включаючи комерційне просування та рекламу.

2. Зміцнювати міждисциплінарну освіту і спільну практику спеціалістів-медиків і народних цілителів, орієнтовану на людей.

3. Сприяти розвитку партнерства і діалогу всіх зацікавлених сторін із питань медичної самопомоги.

4. Спонукаати держави-члени ВООЗ до прийняття заходів щодо забезпечення споживачів можливостей усвідомленого вибору.

Висновки. Генеральний директор ВООЗ Маргарет Чен глибоко переконана в тому, що НМ – важлива, але не рідко ще належним чином недооцінена частина медико-санітарної допомоги. НМ існує майже в кожній країні світу, і попит на її послуги зростає. З часу публікації у 2002 р. попередньої глобальної стратегії багато чого змінилося [2]. Усе більше країн поступово приходять до розуміння того внеску, який НМ робить у зміцнення здоров'я і підвищення благополуччя людей, а також у надання системам охорони здоров'я більш комплексного характеру. «Стратегія ВООЗ в галузі народної медицини 2014 – 2023 рр.» допоможе керівникам галузі охорони здоров'я розробляти рішення, які сприятимуть ширшому розумінню проблематики зміцнення здоров'я і незалежності пацієнта.

Список використаних джерел

1. **Стратегия ВОЗ** в области народной медицины 2014 – 2023 гг. / Всемирная организация здравоохранения. – Женева ; Гонконг, 2013. – 75 с.

2. **Стратегия ВОЗ** в области народной медицины 2002 – 2005 гг. / Всемирная организация здравоохранения. – Женева, 2002. – Режим доступа : www.who.int/hq/2002/WHO_EDM_2002.4_rus.pdf.

3. **The Regional Strategy for Traditional Medicine in the Western Pacific Region** (2011 – 2020). – Manila, WHO Regional Office for the Western Pacific, 2012. – Access mode : www.wpro.who.int/publications/PUB_9789290615590/en.